

ВОЛЬГА БАБКОВА

STATUS ANIMAE

*На пытаньне, дзе тухкае сэрца Мінска,
магчымы толькі адзін адказ: — Ува мне.*

Валянцін Акудовіч

У дзяцінстве я баялася, што вайна пачнецца ў той момант, калі буду ў ванне, і тады мне не паспеюць высушыць доўгія валасы і заплесьці косы. Пазьней я баялася нэйтронай бомбы, якая нічога ня спляжыць, адно толькі горад ператворыць у маўклівы каменны лябірынт, што парасьце неўзабаве былльём. Чаго толькі я не баялася, але страх дазволіў упершыню ўявіць той пусты горад цалкам, убачыць яго нібыта з вышыні палёту гускі, за шыю якой я б моцна трымалася, калі б надарылася такая нагода.

Я яшчэ не адлучалася тады далёка ад дому. Межы знаёмай тэрыторыі былі пазначаныя адно купай дрэваў Кальварыі на поўначы, агароджай Лютэранскіх могілак на ўсходзе, Грушаўкай на поўдні ды стаўкамі Багданаўкамі на захадзе. А гукі «малой» ды «вялікай» чыгунак праціналі гэтую тэрыторыю наскрозь, ды далей за гэтымі крэсамі ўжо не былі чутныя.

Пакрысе прастора рассоўвалася ўдоўжкі ды ўшыркі і засялялася героямі. У кожнага з нас былі свае межы, якія мы адважна парушалі, але ўрэшце ўсе яны неяк незаўважна распусьціліся ў паветры і перад вачыма паўстаў горад. Гэткая была нашая дадзенасьць, якую мы прымалі тады без пытаньняў, як і сам факт зьяўленьня на гэтым сьвеце. Магчыма, адсюль паходзіў і неўсьвядомлены давер да свайго места. Калі мне давялося тут нарадзіцца, то, значыць, гэта перадусім «Каханы горад».

Менск прыадчыняў свае схованкі спакваля. Ніколі не было сумніву ў тым, што мы ня першыя жыхары гэтай забудаванай каменнем ды дрэвам прасторы. Поруч трывала жыло адчуваньне раней пратаптаных (*бітых*) шляхоў, якой бы дарогай ні крочыў: утравелай сьцежкай ля Сьвіслачы, у кірунку былой Койда-наўскай брамы па цяперашняй вуліцы Рэвалюцыйнай, ці старым *бітым гась-*

Вольга Бабкова — гісторык па адукацыі. Працуе ў Нацыянальным гістарычным архіве Беларусі ў адзеле старажытных актаў. Жыве ў Менску. Аўтарка эсэяў і апавяданьняў. Апошняя публікацыя ў «ARCHE» — апавяданьне «Давай запросім на мой Дзень народзінаў Бога» (2/2002).

цінцам па горнай дарозе ля каменя вялікага на мяжы, тьлам да дарогі зарэчнай... — калі начытацца старых дакументаў. А рэчка тая — Пярэспа. А яшчэ былі тут каралеўская дарожка (аніяк ня царская), зімняя (праз балота), манастырскі лес, базыльянскі мост... Кожны час пакідаў свае адбіткі, як цяперашні — налепкі. «Тут колісь туркі пяклі булкі», — з мройнай усмешкай прамовіў стары габрэй, махнуўшы кіёчкам у бок кавярні ля Опэры, і таму мяне дасюль і, мусіць, давеку ў гэтым месцы будзе казытаць дух сьвежасьпечанага хлеба.

Ці можна спатыкнуцца, наляцеўшы на цень? Па Менску трэба хадзіць асьцярожна. Менск — горад, наладаваны цэнямі. «Помнікі архітэктуры павінны паміраць прыгожа», — сказаў выдатны архітэктар Валянцін Калнін. Ён ведае, пра што гаворыць. Сьмерць большасьці менскіх помнікаў была гвалтоўнай. Яны падзялялі лёс тых, хто ў іх жыў, хто ўзбоч іх праходзіў. А таксама тых, чужаніцаў, якім давалося пабыць у горадзе толькі аднойчы. І горад у пэўны момант на імгненьне заставаўся з кожным зь іх сам-насам. Калі б усе гарады на сьвеце страсянулі зь сябе пакуты і радасьці сваіх месьцічаў, то прастора мігам зрабілася б пляскатай і бязважкай, і мусіў бы пачацца новы адлік часу.

Адкуль бяруцца сілы любіць гэты горад? Можна быць, ад усьведамленьня таго, што ён скроены па тваіх памерах? Зь любога высознага даху тут можна ўбачыць кромку лесу на краяглядзе. Ад вялікага гораду — уцякаю, у малы еду адпачыць. А жыць хачацца тут. І памерці. І быць пахаванай на менскай Кальварыі. Таму што сьпічак кальварыйскага касьцёлу заўсёды быў бачны з вокнаў майго дому, пакуль дрэвы навокал ня выраслі.

Штодня рахую страты, якія нясе Менск. Дрэва. Будынак. Пагорак. Турэцкі пісьменьнік Архан Памук пісаў пра падобныя праблемы агромністага Стамбулу. Дык гэта праблема часу, гарадоў ці нашай душы? Згадайма Маркеса — «...няхай не падманвае сябе ніхто, думаючы, што тое, чаго чакае, мусіць быць большым за ўжо бачанае».

...Калі сілы пакідаюць, «белы сьнег робіцца жоўтым», калі адраджаюцца — над галавой раяцца залатыя пчолы...

Ёсьць у Менску месца (выгба ў бок пляцу Незалежнасьці, калі ісьці ад унівэрсытэту), дзе заўсёды чакае неспадзяванка і раптоўнае здзіўленьне ад аптычнай відзежы, якая паўстае пры набліжэньні да арачнага праёму. Чырвоны касьцёл на адлегласьці падаецца агромністым і запаўняе сабой усю прастору выгбы, пры падыходзе ж бліжэй да сходаў ягонья памеры на вачах зьмяняюцца і ператвараюць касьцёл у тэракатавую калядную цацку на далоні шэрага пляцу. Гэтая зьмена гледзішча дазваляе і надалей выбіраць бочныя сьцежкі пры вандроўках па горадзе. Увогуле горад, у якім хочацца скарачаць вуглы ды хадзіць нацянькі, — свой горад.

Аднаго разу мы з дачкой падымаліся на вялікім коле, што ў парку, над Менскам. І было шарае сутоньне. І вецер гнуў дрэвы і ганяў хвалі па гэтым зялёным акіяне. Менск падаўся такім шэра-жоўта-чырвоным. І храмаў было мала, але шмат-шмат каменьня, зь якога ўзьведзеныя дамы для людзей. Дзіўная зьява — Горад. Паўстаў на калісьці зарослай лесам ці пустой прасторы і загрузасьціў яе каменьнем, каб застацца.